

Domnule Rector,

Domnule Președinte al Senatului,

stimați membri ai Consiliului de Administrație și Senatului,

stimate cadre didactice, dragi studenți, stimați invitați,

Dacă momentul solemn al acordării titlului de 'Doctor Honoris Causa' este o festivitate aparte a unei universități, pentru cel care-l primește este cu adevărat unul unic în viață. Un astfel de moment trăiesc azi aici, alături de dumneavoastră, și nu pot decât să vă mulțumesc pentru sentimentul unicității acestei clipe pe care mi-o oferiți în această universitate, atât de frumoasă, precum îi este numele: Transilvania!

Sunt momente copleșitoare pentru mine, în care imensa onoare de-a deveni membru al comunității academice a Universității Transilvania din Brașov se îmbină cu bucuria sufletească și spirituală a regăsirii aspirațiilor la cel mai înalt nivel, în această magnifică instituție academică.

Mult prea înalta și prestigioasa distincție de azi este copleșitoare, și cu atât mai prețioasă cu cât vine din partea unei universități pentru care am o considerație deosebită, cu reprezentanți pentru care am sentimente aparte și un respect profund. Aprecierea Dvs. mă bucură, onorează și copleșește la fel de mult ca titlul cu care-mi răsplățiți modesta contribuție pe tărâmul educației academice și cercetării științifice.

Aleasa sărbătoare pe care mi-o oferiți azi este și un prilej de retrospectivă personală, existențială și de bilanț asupra unei activități profesionale, științifice, administrative, editoriale și până la urmă spirituale, în contextul acestui moment excepțional, situat însă la capătul a trei decenii de frământări și căutări permanente, personale, intercalate insignifiant în tumultul vieții din învățământul superior românesc și cercetarea științifică din România acestei perioade.

Pentru ca discursul meu referitor la aceste 'căutări' să nu pară prea riguros în cadrul evenimentului solemn de azi, mi-am structurat alocuțiunea într-un stil romanțat, în câteva capitole, din care ultimul este dedicat misiunii pe care o are 'școala' și 'dascălul'. În prezentarea mea, 'căutările', 'școala', 'dascălul' sunt termeni scriși cu ghilimele, și astfel de ghilimele, precum și puncte de suspensie apar în multe alte locuri... Sper să le înțelegeți și considerați ca atare, chiar dacă nu le vedeți...

Capitolul I - 'Întoarcerea'

Intitulez acest capitol '*Întoarcerea*', întrucât azi pot spune că mă întorc 'acasă'. La Brașov, un oraș superb, pe care l-am iubit întotdeauna și unde mi-am ales repartiția în urmă cu 30 de ani, la absolvirea facultății. Ulterior, am renunțat la repartiția 'dublă', și, în locul Institutului de Cercetare a Pajiștilor Brașov, am ales Stațiunea de Cercetări Horticole din Cluj. Am rămas însă, pentru totdeauna, cu nostalgia Brașovului... Am regăsit continuu același sentiment și nostalgie din partea tuturor inginerilor silvicultori din Ardeal și din țară, precum și a colegilor mei de la Cluj, din Departamentul de Silvicultură. Le-am înțeles întotdeauna, pe deplin, mândria de-a fi absolvenți ai acestei universități și a renumitei Facultăți de Silvicultură din Brașov. De azi, o să am aceeași mândrie și sentiment frumos, dar și conștiința și responsabilitățile date de apartenența la Universitatea 'Transilvania' și respectiv Facultatea de Silvicultură și Exploatare Forestiere din Brașov.

Capitolul II - 'Noțiuni de ... genetică?'

Dorința de-a 'ști', 'cunoaște', 'învăța', 'experimenta' sunt factori interni ai dezvoltării individuale a omului de știință, care constituie resortul formării profesionale și intelectuale. În

genetică, fenotipul (ansamblul caracterelor și însușirilor unui organism) este rezultanta genotipului (zestrea de gene a unui organism), ecotipului (totalitatea factorilor de mediu în care se manifestă un anumit fond genetic) și interacțiunii dintre genotip și ecotip.

Pentru om, ‘ecotipul’ include, ca mediu de formare intelectuală și spirituală, familia, școala, mediul de învățare și dezvoltare a inteligenței. Ce șansă excepțională să ai un asemenea mediu favorabil! Ce șansă să ai de la cine învăța! Într-un moment înălțător cum este cel de față, pentru mine este o datorie morală să mă gândesc cu recunoștință la predecesorii mei, care mi-au oferit această șansă!

Ani la rând, am rememorat cursurile renumitului profesor de ‘Genetică’, Costică Panfil... *“Orice ființă umană se formează și se dezvoltă dintr-o celulă inițială, ou sau zigot. Ea reunește “zestrea” ereditară a celor doi părinți într-o configurație genică nouă, o “constelație unică de gene”... Omul este produsul, rezultanta interacțiunii permanente dintre cele două “forțe”, ereditatea și mediul, care condiționează ansamblul structurilor și funcțiilor sale vitale...”*.

Îmi amintesc efectul benefic pe care l-a avut asupra mea profesorul Panfil, pe vremea când îi eram student și apoi doctorand, impresionat de statutul său și de renumele de genetician de vârf din România acelor timpuri. După anii de doctorantură a urmat trecerea din cercetare în învățământ, anii în care ca asistent și șef de lucrări am muncit, am învățat, m-am format în același spațiu din universitate în care a activat profesorul. ‘Spațiul’ profesorului mă obliga, dar mă și inspira. Nici nu se putea altfel, Clujul devenise un centru recunoscut în genetica și ameliorarea plantelor din România. Recunoașterea și somitatea geneticianului Panfil au crescut odată cu școala formată de marele profesor. Mircea Savatti, Marin Ardelean, Constantin Botez au devenit profesori foarte cunoscuți și respectați în domeniul geneticii și ameliorării plantelor. Aceștia au devenit, la rândul lor, formatori și creatori...

Capitolul III -

‘Un sfert de secol de căutări în învățământul superior și cercetarea științifică din România’

Vă rog faceți abstracție de titlul extrem de pretențios al acestui capitol, în realitate este doar o prezentare a unor viziuni personale, eclecticice, asupra ideii la care face trimitere titlul respectiv.

*

Subcapitolul III.1. - “*Tirania Factorului de Impact*”: contextul internațional

Conduc de aceeași factori despre care spuneam că reprezintă ‘resortul’ formării personale, dorința de-a ‘ști’ și ‘învăța’, îmbinate cu o anumită curiozitate și dorință de-a ‘experimenta’, mi-am dedicat timpul și energiile nu numai pentru pregătirea și susținerea activităților didactice și de cercetare, ci și unei activități în care am regăsit plăcere și pasiune: cea editorială. De fapt, și în acest caz, ‘genotipul’ a găsit ‘mediul’ favorabil în care să se manifeste, reprezentat de activitățile publicistice din universitate, și ‘interacțiunea’ cu profesorul și decanul Marin Ardelean, editorul ‘Buletinului’ universității, principala revistă științifică la acea vreme din instituția noastră.

Am început munca sistematică la reviste având în vedere nu numai ‘menirea’ științifică a acestora, ci și rolul lor și importanța reliefată ‘pragmatic’, în așa numitele ‘ranking’-uri / clasamente internaționale ale universităților și instituțiilor de cercetare. Mi-am dat seama că dintre criteriile luate în considerare de diferitele organisme care realizează astfel de ‘ranking’-uri, inclusiv bine cunoscutul ‘ARWU’ ([‘Academic Ranking of World Universities](#)’ sau ‘*Shanghai Ranking*’), unele ne sunt inaccesibile: cadre didactice sau alumni laureați ai *Premiului Nobel* sau *Medaliei Fields*, cei mai citați cercetători în categorii de referință științifică, lucrări publicate în ‘*Nature*’ și ‘*Science*’ etc. Am realizat că printre puținele criterii în care avem posibilitatea să adunăm puncte se situează lucrările indexate în *ISI Web of Science*. Am conștientizat nu doar importanța de-a avea publicații ISI, ci îndeosebi pe cea de-a deține astfel de publicații... Timpul și

eforturile noastre de-a îmbunătăți calitatea științifică și vizibilitatea publicațiilor universității s-au materializat la începutul anilor 2000 prin indexarea celor patru '*Bulletine*' în prestigioasa bază academică ISI. Ulterior, datorită creșterii exponențiale a numărului de articole și imposibilitatea menținerii unui proces editorial riguros, cele patru reviste n-au mai fost indexate (n-a 'suferit' nimeni prea mult, pentru că pe atunci nu se prea știa de 'ISI'...). Frământările și căutările mele mi-au oferit experiența și capacitatea de înțelegere a fenomenului... Am realizat dimensiunea și complexitatea procesului de publicare și interesul internațional pentru publicații științifice, bazat în principal pe sume anuale colosale la nivel mondial, alocate cercetării și transferului tehnologic, dar și pe politicile marilor 'publishers'... Mi-am dat seama cât subiectivism poate să apară în acest domeniu, axat însă, la nivel global, pe anumite interese și politici instituționale și financiare. I-am înțeles frustrarea profesorului Jules Janick, de la Purdue University, USA, un adevărat "monstru sacru" al horticulturii mondiale și publicisticii științifice în domeniu, când a scris "[*Tirania Factorului de Impact*](#)". În articol, Prof. Janick aseamua nedreptatea prin care o instituție privată (ISI Thomson Reuters) își arogă statutul de '*jandarm mondial*' în lumea științifică, neindexând cea mai cunoscută publicație în domeniu ('*Acta Horticulturae*'), cu cea făcută lui Gregor Mendel, căruia nu i-a fost recunoscută valoarea cercetărilor, fiind hulit chiar de reprezentanții bisericii în care activa... Ulterior, după moartea sa, valabilitatea lucrărilor lui Gregor Mendel a fost recunoscută, iar el a fost denumit "*Părintele geneticii*"...

Am realizat și 'substratul' luptei în domeniul publicațiilor științifice, și contextul internațional al intereselor pentru știință: naționale, internaționale, geostrategice, politice... Vizibilitatea, credibilitatea, recunoașterea... Putere, fonduri, hegemonie... 'Nebunia' ISI a migrat din țările occidentale în toată lumea... Era inevitabil să nu ajungă și în România... În 'ranking'-urile internaționale locurile se schimbă... Apar noi 'puteri', noi 'lumi'. China își confirmă statutul tot mai solid, în America de Sud Brazilia devine o forță tot mai puternică, iar lumea arabă câștigă tot mai mult teren cu o politică parcă direcționată, 'citată' sau 'autocitată'... India și Pakistanul nu sunt doar țări cu o populație numeroasă și puteri nucleare... Investițiile masive în educație și știință/cercetare aduc țărilor islamice poziții tot mai bune în topuri, țări precum Iran și Turcia urcând în aceste ranking-uri parcă neverosimil în ultimii ani...

*

Subcapitolul III.2. - "*Tirania Factorului de Impact*": contextul național

Ceea ce era de așteptat, s-a întâmplat! 'Nebunia' ISI a pătruns în urmă cu câțiva ani și în România! Ne-a 'prins' total nepregătiți, dezgoliți și vulnerabili, astfel că șocul a fost total! Opiniile diverse legate de acest subiect, de 'sus în jos' (minister – universități / institute de cercetare, și invers 'de jos în sus' au fost de înțeles, în situația de incertitudine continuă de după 1989 din sistemul academic românesc, de dificultățile cu care se confruntă universitățile și institutele de cercetare, lipsa consensului politic în educație și cercetare, de inconstanța, inconsecvența, lipsa de coerență și siguranță pe termen lung a unor acte normative și reglementări în domeniu, asigurarea finanțării, a burselor pentru doctoranzi, respectarea clauzelor contractuale etc.

Era inevitabil ca discuțiile și opiniile legate de evaluarea academică să nu se transfere la consilii naționale, agenții sau academii... CNATDCU, ARACIS, ASAS... Organisme alcătuite din oameni cu opinii diverse, uneori total opuse... La puțin timp după o ședință CNATDCU în care majoritatea membrilor, performanți ca rezultate și vizibilitate științifică, susțineau noi standarde de evaluare științifică, respectiv criterii de atestare și acordare a titlurilor științifice (publicații și citări ISI, SRI etc.), care păreau inaccesibile, am participat la una total opusă. Chiar dacă avea loc în cel mai înalt for academic pentru științele agricole și silvice din România (ASAS) am fost surprins să văd diferența enormă de gândire, concept și viziune a participanților, total opusă, față de a celor de la întâlnirea precedentă... O ostilitate și respingere totală a ISI, susținute de lăitmotiv-ul că "*noi facem cercetare pentru România...*". Ulterior, n-am mai fost surprins de statistica ANELIS, în care numărul total de accesări a bazei ISI WoS de către ASAS fusese, într-un an întreg, de 39... Am ieșit cu un sentiment destul de confuz, la fel ca după întâlnirea anterioară, dar în plus cu o amărăciune de nedescris... Oare cum o să se curețe și o să evolueze sistemul academic românesc? Oare cum o să-și găsească echilibrul, forța de-a merge mai departe?... Răspunsul este, totuși, atât de simplu... Prin oameni valoroși, de echilibru și viziune, cu probitate profesională și morală, dispuși să-și aloce energiile în acest scop...

*

În mod cert, nu se poate face o cercetare performantă, ilustrată de publicații pe măsură, peste noapte și fără resurse adecvate. Pe de altă parte, rezultatele cercetării și valoarea acestora trebuie să fie evaluate / confirmate pe baza unor indicatori care să poată fi cuantificați, iar ISI Thomson Reuters rămâne sistemul de referință în toată lumea științifică, așa că este perfect justificat să fie acceptat și luat ca reper. Evident, faptul că mulți conducători de doctorat, sau cadre didactice și cercetători cu experiență în activitatea didactică și de cercetare, unii cu rezultate notabile, nu au aceleași rezultate și în privința publicațiilor ISI, nu poate constitui o acuză la adresa lor. Să nu uităm că până în urmă cu câțiva ani, puțini știau despre ISI, sau importanța publicațiilor ISI, sau a altor baze de date academice. Dar lucrurile evoluează, timpul trece și trebuie să ne gândim la noile generații...

În urmă cu mai mulți ani, în Anglia, mă uimea faptul că, la anumite cursuri, studenții învățau cum să se prezinte la telefon, cum să folosească diferite tehnici de cățărare în copaci, sau cum să scrie un articol... Oare noi am parcurs astfel de etape? Oare am învățat cum se scrie un articol ISI? Oare chiar și acum, avem în programele de licență, masterat, doctorat noțiuni privind valorificarea rezultatelor cercetării prin prisma publicațiilor academice? Principiile și metodologia cercetării științifice incluse pragmatic și într-o succesiune pertinentă în programe pot oferi baze sistematice pentru asigurarea succesului în acest sens. Dar premisele sunt doar teoretice, referitoare la formarea resursei umane, pentru că, în continuare, succesul depinde direct de resursele concrete reprezentate de baza tehnico-materială, aparatură, echipamente, consumabile, dar și formare profesională continuă, integrare internațională, numeroase alte costuri... Ajungem din nou la 'vulnerabilitățile' de la începutul subcapitolului, și la nevoia unei politici naționale coerente, pe termen lung, predictibile...

*

V-am mulțumit la începutul prelegerii pentru înalta onoare pe care mi-o faceți. Spuneam că vine din partea unei instituții pentru care am o considerație deosebită, cu reprezentanți pentru care am sentimente aparte și un respect profund. Zilele, nopțile, vacanțele petrecute prin muncă pe tărâmul științei au trecut în zbor... Faptul că la întrebările sau solicitările trimise în miez de noapte, pe probleme profesionale sau recenzii la diferite lucrări științifice, primeam imediat e-mailul de răspuns din partea unui colaborator (uneori chiar rector, decan sau cu alte poziții

administrative sau responsabilități, uneori personalități recunoscute la cel mai înalt nivel în domeniul științific și de reprezentativitate personală, instituțională, națională și internațională...), îmi certifica utilitatea și importanța muncii mele, și m-a făcut să cred că nu fac nimic mai deosebit decât ceilalți. Că nu am decât un program la fel de încărcat, sau 'dedicat'...

Momentul de astăzi mă scoate din reverie! Vine din partea unei astfel de universități, cu astfel de oameni! Sigur, efortul meu a fost mult prea mic pentru o astfel de recunoaștere! Dar ce bucurie sufletească e aprecierea Dvs., ce sentiment de deplinătate e cel că împarți idealuri și deziderate comune cu oameni pe care-i respecti, admiri și-i prețuiești! De care ai convingerea că au puterea, inteligența, dar și onestitatea de-a găsi resursele din învățământul românesc prin care să revină speranța că sorgintea străbună de valori nu e secată și că putem merge mai departe...

Capitolul IV

'Regăsirea?'

Ani la rândul am încercat să-mi educ, formez și conștientizez studenții astfel încât să devină atât ingineri, buni specialiști în domeniul lor, cât și oameni și intelectuali adevărați, care să se valideze profesional, social și spiritual. Oameni care să reușească prin propriile forțe, personalitate și caracter, dar prin muncă și dedicație asiduă, seriozitate, perseverență, corectitudine și onestitate. Este un deziderat pe care l-am urmat și pe care sper să-l pot insufla studenților atâta timp cât mă voi afla la catedră... Un deziderat axat pe cele trei mari valori ale spiritualității, așa cum au fost formulate de către renumitul scriitor britanic William Somerset Maugham, într-o lucrare de referință, '*The Summing Up*' ('*Bilanț*'): '*Adevărul*', '*Frumusețea*' și '*Bunătatea*'. Cred că sunt valori cheie ale omenirii, universale, care ar trebui reconsiderate acum mai mult ca oricând, într-o clipă a umanității când valorile morale ale societății și echilibrul interior al fiecăruia sunt puternic bulversate de tumultul unei vieți trepidante, în care uităm că 'trecerea' noastră este atât de efemeră... Ce frumos a surprins Somerset Maugham această 'trecere'...: "*Marea tragedie a*

vieții nu este că oamenii pier, ci că ei încetează să iubească...”. Cele trei valori universale ale lui Maugham (‘Adevărul’, ‘Frumusețea’ și ‘Bunătatea’) sunt sublime... Odată pătrunse, înțelese și asimilate ele îți oferă un confort nebănuț: acceptarea vieții, lucrurilor, diferențelor de gândire, opinie, concepte de viață, religie, cultură și artă, a ‘misiunii’ și rolului tău în viață, a responsabilității pe care o ai față de propria ființă, familie, societate, spiritualitate...

În toamna anului trecut, la Cluj, în ‘Aula Magna’ a universității noastre am fost martorul unui moment rar, în care am regăsit forța celor trei valori materializată într-un scurt discurs al unui cadru didactic al facultății, pe care îl sărbătoream, și care exprima o adevărată filozofie de viață. Evenimentul era dedicat împlinirii vârstei de 100 de ani a profesorului Vasile Nilca; profesorul a avut o viață extraordinară, plină precum secolul pe care l-a trăit, dar cu numeroase momente de cumpănă. La un moment dat, din motive politice, a fost înlăturat de la catedră. A rămas până la capăt un optimist, mulțumit și în același timp conștient de ceea ce și-ar fi dorit și a reușit să facă în viață. A ținut un discurs memorabil, astfel încât m-am bucurat că am avut privilegiul să-l ascult, sperând să-l înțeleagă și studenții și mai tinerii mei colegi prezenți în Aulă. Iată un scurt extras: *“Este un moment unic în viața mea. În timpul celor care au luat cuvântul, parcă mi s-a derulat filmul ‘Trecut-au anii ca norii lungi pe șesuri’”. Într-adevăr, mulți ani au trecut de când în această aulă, în anul 1939, eruditul profesor Grăniceanu m-a declarat absolvent al Academiei de Înalte Studii Agronomice Cluj... Cele mai mari satisfacții le-am obținut la catedră, în această atmosferă de înaltă ținută academică, în care am reușit, după măsura posibilităților pe care le aveam, să fiu un dascăl dătător de sfaturi și să fiu în slujba celor care așteptau de la mine cunoștințe...”*

*

M-a impresionat faptul că un profesor universitar, la împlinirea vârstei de 100 de ani, își amintea cu respect, de-a dreptul cu venerație, de eruditul său profesor, de la care a avut onoarea să primească diploma de inginer. Am fost profund impresionat de dedicația sa ca ‘dascăl’, de înțelegerea și respectarea misiunii pe care și-a asumat-o, de-ai învăța și educa pe studenți...

Ce sentiment de plenitudine este cel în care în momente aparte, date de bucuria unei realizări sau împliniri profesionale sau sufletești (*'summing up'*/bilanț...) îți amintești de profesorii tăi, de cei care te-au educat și format, care au contribuit la 'cizelarea' ta intelectuală și spirituală...

Nu pot în final decât să Vă mulțumesc din nou pentru imensa onoare pe care mi-ați făcut-o azi, să Vă doresc să fiți conștienți de propria "*constelație de gene*" și de cea unică cu care lucrați, o modelați și o formați, și să aveți în vedere mereu, în tot ceea ce faceți, acele trei valori supreme ale spiritualității: '*Adevărul*', '*Frumusețea*' și '*Bunătatea*'.

Vă mulțumesc!

Prof. dr. Radu E. SESTRĂȘ

24 aprilie 2015